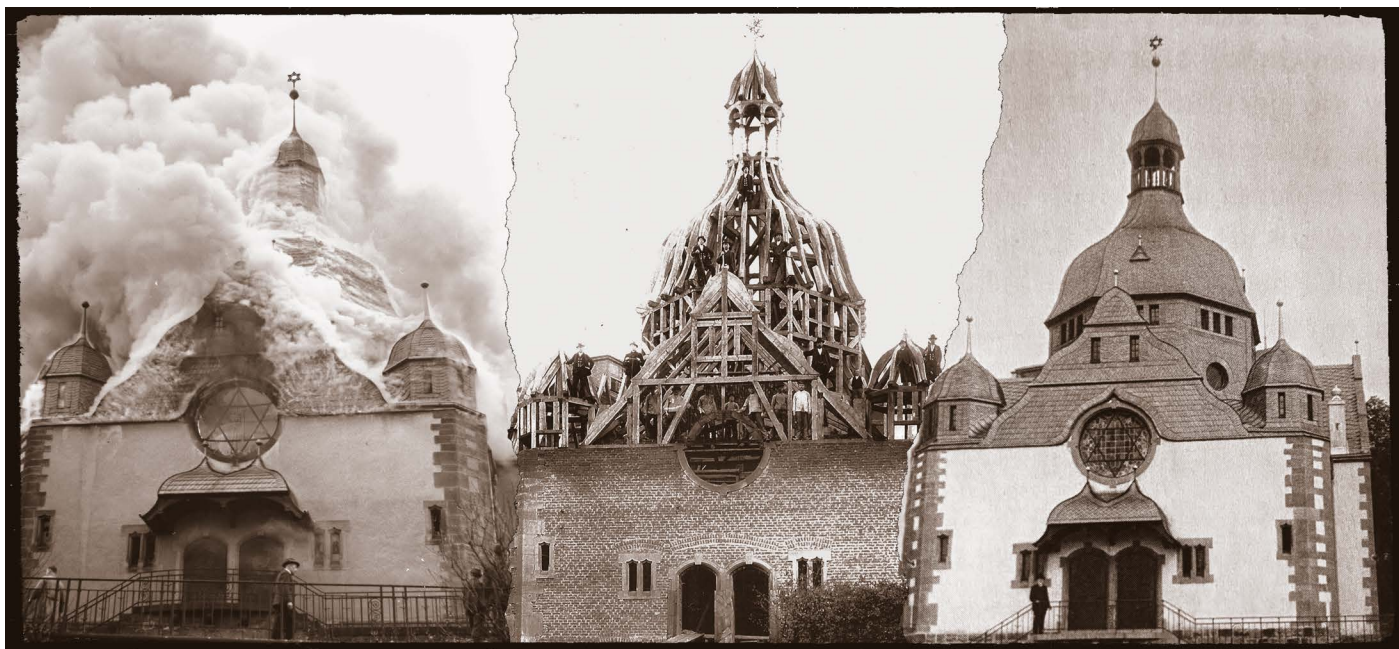

SYNAGOGE SIEGEN
1904 • 1938 • 2021

Gesellschaft für
Christlich-Jüdische
Zusammenarbeit
Siegerland e.V.

Przedstawiony kolaż obejmuje obrazy zniszczenia synagogi w Siegen, 10 listopada 1938 roku, oraz wcześniejszy wygląd tej budowli podczas uroczystości Richtfest (zatknięcia wiechy) 15 października 1903, i po jej poświęceniu 22 lipca 1904 roku.

Towarzystwo Współpracy Chrześcijańsko-Żydowskiej Siegerland e. V.
przedstawia

Wirtualną rekonstrukcję synagogi w Siegen

9 listopada 2021 roku

prezentowaną w ramach obchodów roku rocznicowego
„1700 Lat Żydowskiego Życia W Niemczech”

Miejsce: zewnętrzna ściana Aktives Museum Südwestfalen,
Obergraben 10, Siegen

Czas: Wtorek 9 listopada 2021, godz. 18:00 – 21:30.

SYNAGOGA SIEGEN

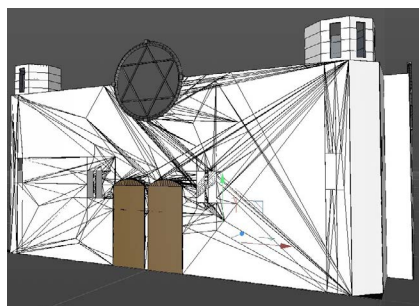
1904 • 1938 • 2021

Wirtualną rekonstrukcję synagogi w Siegen

Dla upamiętnienia rocznicy Nocy kryształowej (Reichspogromnacht) artystka multimedialna Gabriela von Seltmann, oraz międzynarodowy zespół artystów, wirtualnie odbudują synagogę w Siegen. W animowanej projekcji wideo oraz towarzyszącej jej instalacji dźwiękowej synagoga, która spłonęła 10 listopada 1938 roku, podniesie się z ruin i pojawi się na ścianie Hochbunker (Aktives Museum Südwestfalen) w swojej pierwotnej postaci. W ten sposób dawne centrum życia społeczności żydowskiej w Siegerland, które rozpoczęło swą działalność w 1904 roku, powróci do zbiorowej pamięci miasta. Dwu- i trójwymiarowej animacji towarzyszą historyczne i współczesne nagrania śpiewów synagogałnych.

Premiera pierwszej wirtualnej rekonstrukcji synagogi w Niemczech ma w zamierzeniu przypomnieć, jako wybrany przykład, o losie jaki spotkał ponad 1400 synagog i domów modlitwy, które zostały zniszczone podczas pogromów tzw. Nocy Kryształowej w listopadzie 1938 roku. Celem tego wyjątkowego wydarzenia artystycznego jest pobudzenie refleksji, emocji, a może także wspomnień, u widzów, zarówno znajdujących się na miejscu jak i obserwujących na całym świecie przekaz rekonstrukcji transmitowany przez Internet. Dla niektórych widzów to wydarzenie będzie być może pierwszym w życiu spotkaniem z judaizmem i kulturą żydowską.

Powiat Siegen-Wittgenstein jest od 1973 roku ściśle związany z rejonem Emek Chefer w Izraelu, dzięki oficjalnej umowie o partnerstwie. Umowa między tymi dwoma ośrodkami była pierwszym tego rodzaju oficjalnym porozumieniem, jakie zawarto między miastami Niemiec i Izraela. Uniwersyteckie i przemysłowe miasto Siegen liczy około 100.000 mieszkańców i znajduje się około 130 km na północ od Frankfurtu nad Menem i 90 km na wschód od Kolonii.

Cegła po cegle
synagoga w Siegen
powstaje w komputerze.

Projekt wirtualnej rekonstrukcji synagogi w Siegen powstał dzięki współpracy polsko-niemiecko-węgierskiej oraz żydowsko-chrześcijańskiej. Artyści biorący udział w tym przedsięwzięciu pochodzą z krajów, w których nacjonalistyczno-autokratyczne rządy przekształcają demokrację w autorytarne formy rządzenia, jak dzieje się na Węgrzech i Polsce; oraz z krajów, w których antysemityzm przenika wszystkie warstwy społeczeństwa, jak w Niemczech. Projekt jest tym samym pomyślany także jako ostrzeżenie i przypomina o narastającej wrogości wobec Żydów.

Plenerowy program rekonstrukcji synagogi w Siegen będzie obejmował także pokaz wirtualnej rekonstrukcji Wielkiej Synagogi w Warszawie, która miała swoją premierę w Warszawie w 2018 roku. Rekonstrukcja Wielkiej Synagogi stanowi przekraczający granice symbol pokazujący jak można przezwyciężyć śmierć i zniszczenie dzięki pamięci i pojednaniu. Wzniesiona w 1878 roku Wielka Synagoga, będąca niegdyś centrum żydowskiego życia Warszawy, w czasie II wojny światowej znalazła się na terenie Warszawskiego Getta i została zburzona 16 maja 1943 roku przez SS. Wielka Synagoga w Warszawie stanowi – obok obozu w Auschwitz - symbol eksterminacji Żydów wschodnioeuropejskich przez Niemców. Przed Shoah Warszawa mogła się poszczycić największą społecznością żydowską w Europie, liczącą ponad 300.000 osób.

SYNAGOGA SIEGEN 1904 • 1938 • 2021

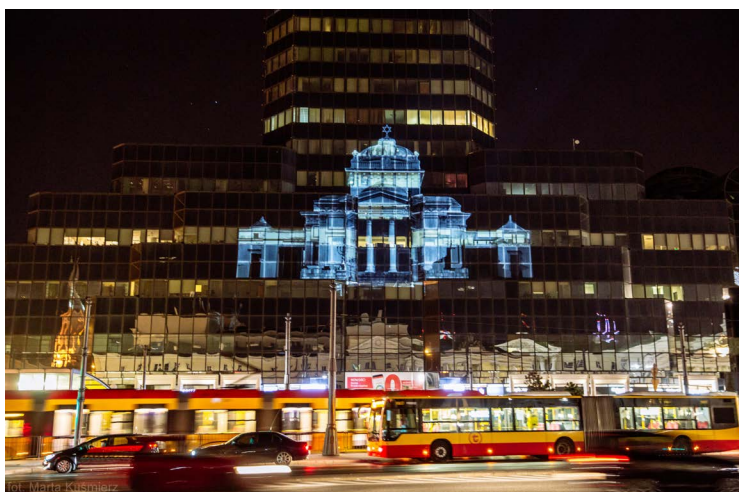
Gabriela von Seltmann:

„Tylko uczciwe i otwarte zmierzenie się z przeszłością może nam zagwarantować wzajemne zrozumienie i pokojowe współistnienie, zarówno dziś jak i w przyszłości. Ostatnie słowo nie może należeć do śmierci i zniszczenia! Możemy przezwyciężyć śmierć i zniszczenie dzięki pamięci o pojednaniu, nadziei i miłości. Jeśli nie będziemy pracować nad naszą zbiorową pamięcią, przełożymy nasze problemy następnym pokoleniom i ich dzieciom”.

„Ale sama pamięć nie wystarczy. Pamięci musi zawsze towarzyszyć empatia. Można skutecznie obudzić empatię poprzez projekty artystyczne, ponieważ sztuka odwołuje się do uczuć, które są warunkiem odczuwania empatii. Wierzę, że sztuka posiada moc przywracania pamięci, potrafi przynosić nadzieję, inspirować i uzdrawiać. Tam, gdzie jest empatia, nie ma lęku i agresji”.

Frederick Whittaker, Amerykański ekspert ds. Holocaustu:

„Ten projekt pokazuje, że sztuka potrafi nas zmusić do Pamiętania, może przynieść nam Nadzieję, zainspirować Uzdrawiające procesy, wezwać nas do odczuwania”.

Fotografia przedstawia wirtualną rekonstrukcję wielkiej synagogi w Warszawie, która została wysadzona w powietrze 16 maja 1943 roku na rozkaz generała SS Jürgena Stroopa.

Na miejscu byłej synagogi stoi obecnie korporacyjny wieżowiec i na jego fasadzie projektowana była instalacja wideo.

Multimedialne instalacje prezentowane dla upamiętnienia Powstania w Getcie Warszawskim 19 kwietnia 2018 roku i 18 kwietnia 2019 roku, oraz – ze względu na pandemię – 26 września 2020 roku, obejrzało około 7000 widzów obecnych na miejscu i kilka tysięcy osób na całym świecie za pośrednictwem internetowej transmisji na żywo.

SYNAGOGA SIEGEN 1904 • 1938 • 2021

Żydzi w Siegen i Siegerland

Siegerland w południowej Westfalii jest jednym z tych rejonów Niemiec, w których Żydzi od stuleci nie mogli się osiedlać. Najstarsza, udokumentowana wzmianka o obecności Żydów z Siegen sięga 1253 roku, ale tamtejsza średniowieczna społeczność żydowska została przypuszczalnie zamordowana w trakcie plagi pogromów w latach 1349/50. Aż do okresu wojen napoleońskich (około 1800 roku) książęcy dom Nassau odmawiał Żydom prawa do osiedlania się w Siegerland. Dopiero gdy Żydzi otrzymali więcej praw i wolności w prowincjach niemieckich (pod wpływem rewolucji francuskiej (1789) oraz idei oświecenia), pierwsze rodziny żydowskie mogły, w 1815 roku, osiedlić się w Siegen, po raz pierwszy od czasów średniowiecza. Niemniej, musiały upłynąć jeszcze trzy kolejne dziesięciolecia zanim miasto przyznało im obywatelstwo, w 1843 roku.

Początki znaczącej obecności życia żydowskiego w Siegen sięgają 1867 roku, gdy kilka żydowskich rodzin z sąsiednich regionów Sauerland i Wittgenstein przenieśli się do rozwijającego się przemysłowego miasta. W 1884 roku w Siegen powstała kongregacja, której członkowie dwadzieścia lat później (1904) wzniesli synagogę. Historia miejscowej społeczności żydowskiej, która zwykle liczyła około stu osób, dobiegła końca po upływie sześciu dziesięcioleci, w lutym 1943 roku, gdy ostatnich Żydów z Siegen deportowano do hitlerowskich obozów zagłady. Wcześniej, 10 listopada 1938 roku, oddziały SS i SA z Siegen podłożyły ogień pod synagogę, która uległa całkowitemu zniszczeniu. Po 1945 roku w Siegen mieszkało kilku Żydów.

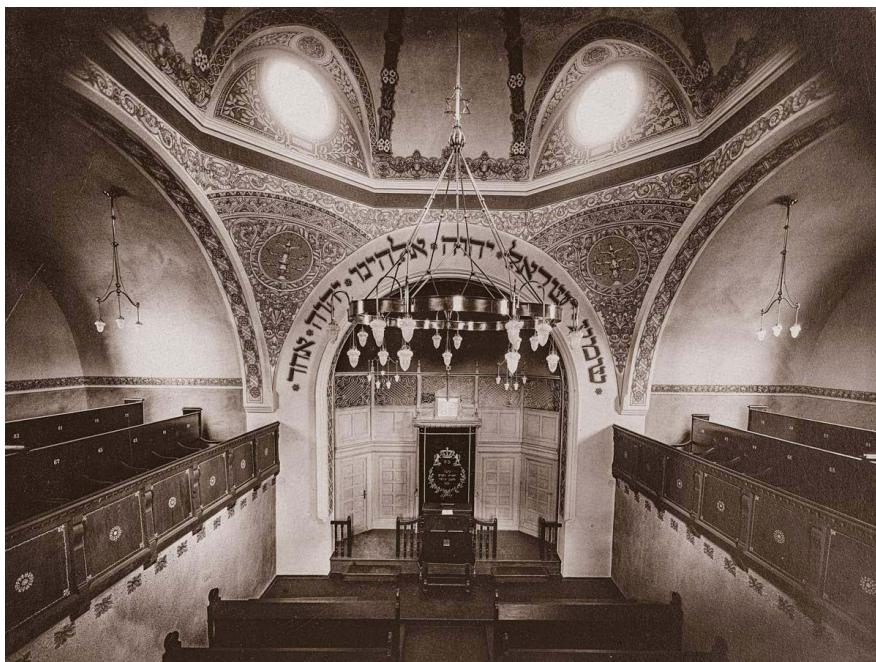

Kupiec Meier Leser Stern (w środku), działający w branży tekstylnej, był centralną postacią społeczności żydowskiej w Siegerland.

Prezentowane zdjęcie zostało wykonane 6 października 1920 roku podczas uroczystości z okazji złotych godów pary małżeńskiej Sary (1850–1933) i Meiera Lesera (1834–1924) Sternów. Meier Leser Stern był jednym z założycieli kongregacji w Siegen i jej przewodniczącym od chwili jej powstania aż do października 1921 roku.

Małżonkowie Stern mieli pięcioro dzieci osiemnastu wnuków, z których ośmiu udało się w porę wyemigrować z Niemiec i przeżyło Shoah w Australii, Anglii, Izraelu i Stanach Zjednoczonych.

SYNAGOGA SIEGEN 1904 • 1938 • 2021

Synagoga w Siegen

Budynek synagogi w Siegen zaprojektował znany berliński architekt Eduard Fürstenau (1862-1938). W świątyni znajdowało się 90 miejsc przeznaczonych dla mężczyzn (na dole) oraz 70 dla kobiet (na galerii). Nabożeństwom towarzyszyły śpiewy i muzyka fisharmonii. W budynku znajdowała się także sala szkolna, łaźnia rytualna i mieszkanie dozorczy.

Budynek synagogi, konsekrowany 22 lipca 1904 roku, został podpalony przez oddziały SA i SS z Siegen około południa 10 listopada 1938 roku. Straż pożarna skupiła się na zapobieganiu, aby pożar nie rozprzestrzenił się na sąsiednie budynki. Liczni przechodnie, przyglądający się pożarowi, zachowywali się spokojnie; nie słyszało się głosów aplauzu ani protestu. Po zniszczeniu synagogi władze nazistowskie nakazały społeczności żydowskiej rozebranie ruin budynku na własny koszt, a następnie jej sprzedaż. W dniu 20 lipca 1940 roku – niemal dokładnie 36 lat od dnia poświęcenia synagogi – należący do gminy żydowskiej teren został sprzedany miastu Siegen za niewielką część wartości. W 1940 roku władze miejskie zdecydowały o budowie w tym miejscu schronu przeciwlotniczego. Nie pozostał żaden ślad wskazujący, że w tym miejscu stała niegdyś synagoga.

SYNAGOGA SIEGEN

1904 • 1938 • 2021

Artyści uczestniczący w projekcie

GABRIELA (GABI) VON SELTMANN (Hilchenbach/Warszawa) jest jedną z postaci działających w obszarze kultury żydowskiej w Polsce (Foreign Policy/USA 2020). Jej twórczość obejmuje animacje wideo, filmy dokumentalne, awangardową muzykę teatralną, oraz projekty wizualne w dużej skali. Celem projektów Gabi von Seltsmann jest zachowanie i odrodzenie bogatego dziedzictwa kultury żydowskiej Europy.

<https://gabivonselmann.com/>

Polsko-węgierska para artystów, ELWIRA WOJTUNIK and POPESZ CSABA LÁNG (Kraków), pod nazwą Elektro Moon Vision, prezentuje na całym świecie swoje interaktywne instalacje multimedialne, animacje i projekty artystyczne wzbogacające rzeczywistość.

<https://elektromoon.com/>

MARCIN LENARCZYK (Warszawa), znany jako DJ Lenar, jest cenionym międzynarodowym kompozytorem muzyki filmowej, inżynierem dźwięku, projektantem dźwięku, i awangardowym muzykiem.

Śpiewaczka SVETA KUNDISH (Berlin), urodziła się w Czarnobylu na Ukrainie, śpiewu uczyła się w Tel Awiwie i Wiedniu, i czuje się równie swobodnie w synagodze jak w sali koncertowej. Od 2017 roku jako kantorka prowadzi nabożeństwa w Braunschweig Jewish Community.

<https://www.pattysounds.com/sveta-kundish--patrick-farrell-de.html>

MONIKA KRAJEWSKA, fotografka i autorka wycinanek (Warszawa), od ponad czterdziestu lat zajmuje się sztuką żydowską. W swojej twórczości skupia się na odrodzeniu tradycji wschodnioeuropejskiej wycinanki żydowskiej, która została niemal doszczętnie zniszczona przez reżim nazistowski.

<https://jewish-heritage-europe.eu/have-your-say/powerful-papercuts/>

MAREK GAJCZAK (Kraków) jest jednym z ważniejszych autorów zdjęć i operatorów filmowych we współczesnym kinie polskim.

<http://www.gajczak.pl/>

UWE VON SELTMANN (Hilchenbach/Warszawa) od ponad trzydziestu lat zajmuje się dokumentowaniem historii i kultury żydowskiej, oraz politycznymi, społecznymi i rodzinnymi następstwami epoki narodowego socjalizmu i jej wpływem na życie współczesne. Jego najnowsza książka „Wir sind da!” (Jesteśmy tu!), będąca oficjalną publikacją z okazji obchodów rocznicy „1700 Lat Żydowskiego Życia W Niemczech”, ukazała się w marcu 2021 roku. (homunculus verlag Erlangen).

<https://uwe-von-selmann.de>

SYNAGOGE SIEGEN

1904 • 1938 • 2021

Wirtualna rekonstrukcja synagogi w Siegen jest możliwa dzięki inicjatywie Towarzystwa Współpracy Chrześcijańsko Żydowskiej w Siegerland (Gesellschaft für Christlich-Jüdische Zusammenarbeit Siegerland). Stowarzyszenie, założone w 1959 roku, corocznie, począwszy od 1960 roku, organizuje w miejscu, gdzie znajdowała się zburzona synagoga, uroczystości upamiętniające pogrom ‚Reichspogromnacht‘ z 1938 roku. Tegoroczne uroczystości organizowane 9 listopada 2021, będą odbywały się w ramach cyklu obchodów „1700 Lat Żydowskiego Życia W Niemczech”.

www.cjz-siegen.de

Contact:

Uwe von Seltmann

uvseltmann@gmail.com

Telefon & WhatsApp: +49 172 3474445

<https://synagoge-siegen.de/presse>

Kolaż: Gabriela von Seltmann; Zdjęcie: Archiv Aktives Museum Südwestfalen, Berlinische Galerie, Elektro Moon Vision, Siegerländer Heimat- und Geschichtsverein, Uwe von Seltmann.

Tekst: Uwe von Seltmann. Tłumaczenie: Jarosław Mikos